

רעיונות מקוריים לדרשות שבועיות לשלוחים

יצא לאור בתאריך:
י"ב סיון תשע"א

פרשה:
פרשת שלח

כותרת:
מי הם ה'מעפילים'?

פרוייקט בחסות "משרד השלוחים"

הדברים על אחריות הכותב בלבד

פרשת שלח

מי הם ה'מעפילים'?

ישראל שוב פעם בכותרות מכל הצדדים מנסים להקיף את ישראל יש לזכור שארץ ישראל הוא מקום ש"עיני ה' אלוקיך בה", למקום הזה יש השגחה מיוחדת של הקב"ה וכל מי שנוגע בעם ישראל - "הנוגע בכם נוגע בבבת עינו" כדברי הנביא זכריה. כשם שאדם לא יכול לסבול שדוחפים לו אצבע לתוך העין וזה מרגיז אותו ביותר, כך כל מי שמנסה לפגוע בעם ישראל ומנסה להזיק להם ובפרט בארץ הקודש - הרי הוא כאילו נוגע בתוך עינו של הקב"ה (ראה 'התועדויות' תשמ"ג כרך ג עמ' 1566).

השבוע בפרשת שלח אנחנו קוראים על פרשת המרגלים. עם ישראל הפציר במשה רבינו שישלח מרגלים לבדוק את המצב בארץ, משה לא היה מעוניין לעשות זאת משום שאם הקב"ה רוצה לתת לנו את הארץ צריך לסמוך עליו שהוא יתן לנו מתנה טובה ובתנאים טובים. אבל בני ישראל התעקשו לשלוח מרגלים שיבדקו את המצב המתרחש בארץ.

לפועל משה רבינו אכן שלח שנים-עשר מרגלים שחזרו מהארץ עם המסקנה "לא נוכל לעלות!" עם ישראל שמע זאת "ויבכו העם בלילה ההוא", הם צעקו שהם לא רוצים להכנס ארצה. הקב"ה התערב באמצע המהומה ומיד אמר למשה: אם הם לא רוצים - לא צריך. הדור הזה ימצא את מותו במדבר ורק הדור הבא יזכה להכנס לארץ. עד כאן כולם מכירים את הסיפור.

אבל יש המשך לסיפור הזה. כאשר משה רבינו בא לבני ישראל והודיע להם שהם קיבלו 'חותמת שחורה' על הפספורט שלהם, והם לעולם לא יוכלו להכנס לארץ הם הגיבו בצורה שמשה לא יכול היה לצפות לה כלל: "ויתאבלו העם מאד", הם בכו לילה שלם על הגזירה שנגזרה עליהם שלעולם הם לא יכנסו לארץ המובטחת.

בבוקר המחרת התעורר עם ישראל מתוך התעוררות תשובה, "וישכימו בבוקר ויעלו אל ראש ההר לאמור הננו ועלינו אל המקום אשר אמר ה' כי חטאנו" (במדבר יד, מ). היצר הרע בלבל אותם לרגע קט, אבל מיד כשהם שמעו על הגזירה הם מיד התחרטו (תניא סוף פרק כ"ט).

בני ישראל הפצירו במשה רבינו שהם כן רוצים להכנס לארץ ישראל, אבל משה הודיע להם שהגזירה כבר נגזרה וזה נגד רצון ה', "והיא לא תצלח". ולמרות זאת אותה קבוצה של 'מעפילים' התעקשו "ויעפילו לעלות אל ראש ההר". התוצאות של הצעד שלהם היו חמורות והם נחלו מפלה גדולה, כפי שהתורה מספרת "וירד העמלקי והכנעני ויכום ויכתום עד חרמה".

שואל הרבי: "הנה נפלא הדבר כי ידוע הכלל שאין לך דבר שעומד בפני התשובה ובכל זאת הנה אף שעשו עם בני ישראל תשובה מחטא המרגלים ואמרו הננו ועלינו אל המקום אשר אמר ה' וגו', אמר להם משה "והיא לא תצלח" (ילקוטי שיחות' כרך כח עמ' 327).

זוהי למעשה שאלה חזקה מאד. הלא ביהדות הכלל הוא שאין לך דבר העומד בפני התשובה. וכאן הם באמת חטאו כאשר הם אמרו שאינם רוצים להכנס לארץ, אבל מיד למחרת בבוקר הם כבר התחרטו והכו על חטא. מדוע אם-כן הקב"ה לא קיבל את תשובתם? הרי כל המושג של תשובה נועד כדי לתקן את העבר!?

ישנו סיפור מפורסם בתלמוד על אלישע בן אבויה שהיה מגדולי חכמי ישראל והיה רבו של רבי מאיר שיצא לתרבות רעה, הפנה עורף ליהדות ולחם בכל דבר יהודי. הוא נהג להכנס לשיבות ולשכנע את התלמידים לעזוב את בית המדרש וללכת ללמוד מקצוע. בד-בבד הוא העניק עצות לרומאים כיצד להציק ליהודים ואיך לגרום להם לחלל שבת. ולמרות כל זה תלמידו רבי מאיר לא נטש אותו וגם אחרי שרבו יצא לתרבות רעה המשיך ללמוד תורה מפיו.

מסופר שפעם רבי מאיר דרש בשבת בבית מדרש בטבריה, ובעיצומה של הדרשה הודיעו לו שמחוץ לכותלי בית המדרש עובר עכשיו רבו לשעבר אלישע בן אבויה רכוב על סוס. רבי מאיר הפסיק את דרשתו ויצא לפגוש בו. שואל אותו אלישע: נו, מה דרשת בבית המדרש? ורבי מאיר חזר לו על הדרשה שלו. אלישע החל לתקן אותו ואמר לו שרבי עקיבא אמר אחרת. וכך הם הלכו יחדיו, הרב רוכב על הסוס בשבת ואילו תלמידו - שהוא בעצמו רב חשוב - צועד לצידו על רגליו, וכך הם התרחקו מן העיר. ואז לפתע פנה אלישע לתלמידו ואומר לו "חזור לאחוריד ... עד כאן תחום שבת!" (חגיגה טו, א).

על פי הלכה אסור ללכת יותר מאלפיים אמה מחוץ לעיר בשבת, וזה נקרא כידוע "תחום שבת". אלישע בן אבויה דאג לתלמידו שלא יכשל חלילה לצאת בשבת מחוץ לתחום המותר. למשמע הדברים, ניצל רבי מאיר את ההזדמנות ואף הוא פנה לרבו באותם המילים "אף אתה חזור בדך" - כלומר, אלישע אמר לתלמידו שיחזור לעיר, ואילו משמעותם של אותם מילים שאמר רבי מאיר לרבו היתה שיחזור חזרה לחיק היהדות.

אלישע השיב לתלמידו שפעם אחת ביום כיפור שחל להיות בשבת הוא רכב על סוס בירושלים מאחורי בית קודש הקודשים והוא שמע בת קול שיוצאת ואומרת "שובו בנים שובבים חוץ מאחר" - כולם יכולים לחזור בתשובה ואת כולם הקב"ה יקבל חוץ מאחר, כלומר חוץ ממנו. הואיל ושמע את הבת קול משמיים, כך הוא אמר לתלמידו רבי מאיר, הוא הבין שהוא אבוד ואין לו כל סיכוי.

שואל הרבי, כיצד יכולים לבוא אליו בטענות, הלא הוא שמע במפורש את הבת קול שהודיעה כי אותו לא יקבלו גם אם הוא יעשה תשובה, ואם כן כיצד אפשר לשפוט אותו?! מבאר הרבי "שלמרות ששמע בת קול כזאת הוא היה צריך להשתדל לעשות תשובה באופן דחוק ונכנס ואז היתה תשובתו מתקבלת למרות הבת קול" (התוועדויות' תשמ"ב כרך ג עמ' 1427).

היהדות מאמינה שאין לך דבר העומד בפני התשובה, ולכן אפילו אם הקב"ה בעצמו אומר שהוא לא יקבל אותו חזרה - גם אדם כזה יש לו סיכוי.

אם-כן, נשאלת השאלה, מדוע כאן בפרשתנו הקב"ה לא קיבל את התשובה של עם ישראל והחליט שלא להכניסם לארץ. אמנם הם עשו טעות אבל הם התחרטו עליה לאלתר ומדוע לא להעניק להם הזדמנות נוספת לתקן את מעשיהם ולהכניסם לארץ הקדושה?

ואולי ניתן לומר שהמעפילים הללו היו קבוצה קטנה. רוב העם לא היה איתם. אמנם כולם התאבלו כששמעו שהם לעולם לא יכנסו לארץ, אבל אין זה אומר שכולם כבר היו מוכנים להכנס מיד לארץ.

נניח שמישהו יבוא ויודיע שלכל היהודים בארצות הברית ניתנת הזדמנות חד-פעמית לעלות לארץ, ובאם הם לא ינצלו את ההזדמנות עכשיו - הם מפסידים את זכות הכניסה שלהם לארץ לצמיתות. מן הסתם רבים יהיו עצובים לשמע הבשורה שהם מאבדים את זכות הכניסה שלהם לארץ, אבל כמה בפועל אכן יהיו מוכנים לעזוב את הכל ולעלות מיד לארץ?...

מן הסתם יימצאו יחידים - כמה 'מעפילים' - שיהיו מוכנים לעשות זאת, אבל רוב הציבור בכללותו היה אמנם מתאבל מאד על ההחמצה וההפסד של הזכות לעלות ארצה, אבל הם לא היו מוכרים את הבתים שלהם ורצים לארץ ישראל.

זה מה שאירע בסיפור עם המעפילים הללו. העם אמנם התאבל מאד על הפסד הזכות להכנס לארץ, אבל בפועל למחרת בבוקר הקבוצה שהתגבשה והתעקשה לעלות ולהלחם ולכבוש את הארץ - היתה קבוצה קטנה של מעפילים בלבד. רוב העם לא היה איתם ולכן "היא לא תצלח". כל העניין של הכניסה לארץ היה כדי שיהיה בבחינת "כל יושביה עליה", שכל עם ישראל נכנס ביחד לארץ, אבל ברגע שזה לא קרה ובפועל הם לא היו מוכנים להכנס לארץ - לא לזה היתה כוונת ההבטחה.

טענתו של משה היתה שפעולתם והתעקשותם של 'המעפילים' עצמם להכנס לארץ ישראל אינם מספיקים כל עיקר. עליהם היה לדאוג שכולם ירצו להכנס לארץ, שכל עם ישראל ישתכנע במטרתם, ולא שהם ירוצו לבד וישאירו את כולם מאחורה.

ההוראה עבורנו היא: ישנם יהודים רבים שרוצים להכנס לארץ הרוחנית, הם מעוניינים לקיים מצוות נוספות ולהתקדם ביהדותם ולהשתתף בשיעורי תורה וכו'. הם רצים במעלה ההר אבל הם משאירים את בני משפחותיהם הרחק מאחור. עלינו לזכור שכדי להכנס לארץ המובטחת צריך להיות "כל יושביה עליה" - כולם יחד צריכים להגיע לאותו מקום, ואם לא הצלחת לשכנע את בני המשפחה שלך להצטרף להתקדמות שלך ביהדות - עשוי להתרחש חלילה מה שאירע למעפילים, שהם נפלו בדרך. משום שאם אין לך את התמיכה המשפחתית קשה מאד להחזיק מעמד. לארץ המובטחת צריכים להכנס כל בני המשפחה יחד.

פרוייקט בחסות "משרד השלוחים"

הדברים על אחריות הכותב בלבד